

INTERCULTURAL COMMUNICATION AND NEW MEDIA

Assistant Dr. Florinela FLORIA
„Vasile Alecsandri” University of Bacău

Abstract

The aim of our paper is to highlight the way in which the communication practices implemented by the new media sustain the intercultural communication and the expressions of diversity. In this respect, we take into account the online media discourse of some of the most representative ethnic and cultural minorities in Romania, the Roma population, the Armenian, the Jews and the Lipovan Russians, starting from the thesis of the isomorphism between the cultural and the media representations of these ethnics in a Romanian context. The research is based on the thesis of social and media constructivism of identity and alterity, from both ethnic and emic perspectives. The new media build and disseminate an ethnic imaginary, which reflects the profile for each group of minority and their relationship with the majority. Our approach consists in a semiotics of alterity, which is positioned in the intercultural communication, by referring to a media and discursive construction. In his study *Présences de l'autre*, Eric Landowski's social semiotics is being used for the description of the concept of alterity, in which he suggests the relative characteristic of the identity. Furthermore, the hermeneutics of the other depends on the perspective induced by the majority in the social and media discourse. Our research from a methodological and conceptual point of view will be supported by Alex Mucchielli's theory of communicational context and the systemics approach of communication (*La nouvelle communication*) and the communicational perspective of the media discourse of Patrick Charaudeau.

Keywords: intercultural communication, new media, ethnic community, identity, alterity.

1. Comunicarea interculturală – o abordare sistemică a semnificațiilor sociale

Discursul intercultural din perioada contemporană indică o dinamică particulară a manifestării dialogice a identității și a alterității. Teoria auto-categorisirii arată că reprezentările asociate identităților culturale sunt dependente de anumite contexte, care le revelează în cadrul jocului social dominant. Problematika diferenței, în acest cadru, evoluează în mod extrem, de la dominația abruptă a unuia dintre actori (naționalism, etnocentrism, cu o evoluție înspre aculturație, care reduce din diferențe în favoarea sistemului dominant) către modelul pluralist care recunoaște existența socială a unui „ansamblu de colectivități înzestrate cu identități distincte” (Ferréol, Jucquois, 2006, p. 335). Perspectiva interculturală susține acceptarea și recunoașterea diferențelor, în spiritul relativismului cultural. „Identificările în contextul interculturalității nu rezultă așadar din juxtapunerea unor identități etnice date (...), ci din negocierea, în cadrul unor interacțiuni multiple, a unor afinități și opoziții, a unor proximități și distanțe, pentru a constitui o realitate nouă, purtătoare de identitate” (Ferréol, Jucquois, 2006, p. 335).

Dependența contextuală a definirii identității culturale apare, în abordarea pe care o propunem, ca o expresie a unei viziuni sistemice, integrate, asupra comunicării culturale, implicit o perspectivă semio-contextuală, care susține constructivismul construirii sociale și contextuale a semnificațiilor culturale. Eric Landowski apreciază, în *Présences de l'autre* (1997), din punct de vedere sociosemiotic, importanța interpretării, inerent contextuale, a datelor obiective de factură referențială. Gradul zero, din punct de vedere al semioticii culturale, reprezentat de elementele concrete de civilizație (limbă, tradiții etc.), este completat de niveluri succesive de interpretare a acestora, constituind tot atâtea semioze culturale.

Considerând comunicarea interculturală dintr-o perspectivă procesuală, teoria proceselor de comunicare, fundamentează, în viziunea lui Alex Mucchielli, explicarea sistemică și constructivistă a sensului proceselor de comunicare. Teoria proceselor de comunicare pleacă de la trei premise, pe care susținem propria abordare:

- a. „teorema semnificației”: orice comunicare realizată de actorii sociali este purtătoare de semnificație pentru aceștia;
- b. „teorema nașterii sensului prin intermediul contextualizării”, conform căreia „sensul se naște, întotdeauna, dintr-o relaționare, iar elementele esențiale ale acesteia din urmă fac, firește, parte din contextele în care se desfășoară comunicarea”;
- c. „teorema intervenției proceselor de comunicare”: construcția sensului social are loc numai în urma acțiunilor, proceselor, activităților de comunicare (Mucchielli, 2006, pp. 7-8).

Din perspectiva sociosemiotică a lui Landowski, asistăm la construcția socială a semnificațiilor în cadrul a ceea ce, generic, numim *discurs*, o „practică enunțiativă în măsură să resemantizeze expresia raporturilor «inter» sau chiar intra subiective [care] poate substitui o formă de prezență a Celuilalt (în general) față de sine, a sinelui față de celălalt (acesta sau aceasta) și, în final, a sinelui față de sine”. (Landowski, 1997, p. 8). Formele discursive care fac obiectul investigației noastre aparțin noilor media. Vom discuta construcția semnificațiilor la nivelul discursului intercultural al new media analizând, comparativ, câteva website-uri ale unor comunități etnice din România și publicațiile online aparținând acestor minorități.

2. Noile media în contextul evoluției societății informaționale

Societatea informațională, prin utilizarea formelor moderne de comunicare ce implementează tehnologiile web 2.0 și web 3.0, constituie suportul evoluției media către spațiul virtual, care devine accesibil prin interfețe cât mai intuitive și orientate către mulțimi mari de utilizatori. Folosirea noilor tehnologii ale informației și comunicării pare a fi elementul comun care participă la definirea, extrem de eterogene, ale conceptului de noile media (Guțu, 2007). Actorii comunicării mediatice din sfera virtuală, provenind din medii diverse din punct de vedere geografic și cultural, realizează un interschimb informațional, ce se manifestă cu ajutorul sistemelor de aplicații colaborative. Comunicarea colaborativă în mediul virtual oferă procesului de comunicare un caracter deschis către internaționalizare, multiculturalitate și multilingvism.

Multitudinea specificațiilor și formatelor de date ce se utilizează în comunicare reflectă dinamismul și interactivitatea aplicațiilor web, astfel încât interacțiunea cu utilizatorii eterogeni din punct de vedere cultural și identitar să devină un deziderat împlinit. Caracterul deschis presupune ca aplicațiile web, diferite ca structură și ca moduri de utilizare să fie integrate, prin facilități de compunere și descompunere a lor, în condiții de eficiență, pentru domenii cât mai diversificate. Rețelele de socializare constituie modalități de utilizare a tehnologiilor specifice sistemelor informatice pentru crearea de valoare informațională, în cadrul unor comunități definite prin obiective și aspirații comune. Dacă în formele anterioare, accesul publicului larg la generarea de conținuturi și distribuirea acestora către un număr mare de utilizatori era limitat din punct de vedere tehnologic, în contextul actual se oferă posibilități considerabile pentru categorii distincte de persoane, provenind din domenii cât mai diversificate, să coopereze prin partajarea resurselor, utilizând rețele sociale și sisteme colaborative.

Optimizarea activităților din domeniul comunicării interculturale prin orientarea lor către mediul virtual oferă deschidere către noi abordări, prin interdisciplinaritate și către posibilități multiple de diseminare a cunoștințelor dobândite prin experiențe colaborative. Este important ca optimizarea creării de valoare informațională să se manifeste în societatea bazată pe cunoaștere, în scopul reuniunii unor categorii distincte de utilizatori pentru creșterea performanțelor sociale și organizaționale. În (Cismaru, 2012, p. 30) sunt identificate caracteristicile aplicațiilor de tip blog, între care se regăsesc identitatea autorului, specializarea, actualizarea, organizarea și prezentarea conținutului. Considerăm următoarele elemente, ca fiind importante pentru analiza aplicațiilor de tip blog și site ca forme de media, având caracter colaborativ și informațional: flexibilitatea, utilizabilitatea, operaționalitatea, generalitatea structurilor, arborescența arhitecturală, structura de tip rețea și continuitatea. Aceste elemente sunt decelabile la nivelul formal, al structurii de suprafață a discursului noilor media cu referent intercultural. Analiza acestora este subordonată decodificării semnificațiilor sociale și culturale asociate acestor forme discursive, reconstruind, în progresie inversă, contextul socio-cultural extradiscursiv, de referință. Urmăm, astfel, paradigma teoriei sistemice a proceselor de comunicare propusă de Mucchielli.

Caracteristica de flexibilitate a sistemelor informaționale, analizată în (Eden, Mens, 2006) denotă capacitatea acestora de a fi modificate și actualizate structural, astfel încât să fie utilizate în medii cât mai diverse, altele decât pentru cele care au fost inițial proiectate. Conceptul de flexibilitate se regăsește în aplicațiile colaborative ale Web 2.0, site-uri, bloguri și rețele de socializare. **Flexibilitatea** permite creșterea susținută a numărului de utilizatori, integrarea de module și instrumente în cadrul paginilor web noi de tipul temelor, șabloanelor, interfețelor grafice, utilităților pentru obținerea feedback-ului de la grupul țintă al utilizatorilor sau elementelor multimedia. Prin flexibilitatea structurală se asigură caracterul interactiv al paginilor web, în acord cu evoluția cerințelor informaționale ale utilizatorilor. Analiza din punct de vedere al caracterului flexibil și al **interactivității** pentru platforma WordPress arată că utilizarea acesteia se realizează în scopuri cât mai diverse, cu eforturi minime și cu posibilități multiple de configurare, astfel încât administrarea, postarea de materiale și actualizarea informației să se realizeze într-un timp cât mai scurt și cu eforturi minime din punct de vedere al costurilor. Comunitățile de dezvoltatori software participă activ la crearea de noi funcționalități și aplicații de tip *open source*, pentru obținerea de aplicații și versiuni performante, în care se integrează cu agilitate module funcționale pentru comunicare sub formă de text, sunet și imagine. O problemă de actualitate o constituie cea abordare de construcție a interfețelor utilizator, pentru accesibilizarea procesului de comunicare interculturală, pentru a facilita colaborarea și comunicarea dintre persoane aparținând comunităților, culturilor, zonelor geografice diferite. În (Collazos, et. al. 2010) se analizează proiectarea interfețelor utilizator și analiza curriculară a modului de dezvoltare HCI – Human Computer Interaction, caracterul interdisciplinar și centrarea pe utilizator. Internaționalizarea aplicațiilor informatice are în vedere adaptabilitatea interfețelor utilizator, pentru ca în timp cât mai scurt, printr-un proces iterativ de dezvoltare bazat pe obiectivele utilizatorilor acestea să fie deschise și să permită constituirea echipelor virtuale, în contextul multiculturalității și multilingvismului.

În (Balaban et. al, 2009, pp. 16-17) se analizează comunitățile virtuale, sub forma unor medii ce au rol catalizator pentru actorii sociali aflați în dinamică, prin transcenderea sferelor

cartografice și a granițelor politice. Existența obiectivelor comune în ceea ce privește actorii din comunitate identifică șabloanele, patternurile de interacțiune. Site-urile analizate de noi sunt cele ale unor comunități etnice (Comunitatea Armenilor <http://www.armeni.ro/ro/>, Comunitatea Rușilor Lipoveni <http://www.crlr.ro/>, Comunitatea Evreiască <http://www.romanianjewish.org/>) din România, sau considerate reprezentative pentru imaginea unui grup etnic (Romanothan – Lumea romilor <http://www.romanathan.ro/>, Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii <http://www.romanicriss.org/>), precum și publicațiile online ale comunităților respective (Araratonline.com <http://www.araratonline.com/>, Zorile <http://zorile.ro/ro/>, Realitatea evreiască http://www.romanianjewish.org/ro/realitatea_evreiasca_01.html, Vocea romilor <http://www.vocearomilor.ro/>).

Multiculturalitatea și diversitatea în modurile utilizare ale noilor media, având suportul aplicațiilor colaborative, constituie elemente cheie în proiectarea interfețelor utilizator prietenoase, astfel încât printr-un număr redus de etape, să se realizeze tranziția dintre starea inițială, prin care actorul accesează aplicația, blogul, portalul de știri sau rețeaua de socializare și starea finală, în care se constată îndeplinirea obiectivului de comunicare.

Operaționalitatea noilor media constituie o caracteristică de calitate prin care se studiază aplicațiile suport ale comunicării, în vederea stabilirii în ce măsură ele îndeplinesc dezideratele de fiabilitate, eficiență, flexibilitate și dacă standardele stabilite de comunitățile de dezvoltatori sunt îndeplinite. Diversitatea utilizatorilor, obiceiurile acestora precum și nivelul de experiență în interacțiunea om – calculator, având în structuri elementele noilor tehnologii multimedia presupune definirea succesiunilor de etape intuitive de utilizare și generalitatea lor.

Analiza caracteristicii **arborescenței arhitecturale** a noilor media reflectă că aplicațiile web dezvoltate pentru comunicarea informațiilor prin articole de presă online și a fluxurilor de știri implementează structura de tip arbore. În cazul rețelelor de socializare, structurile implementate sunt de tip graf. În figurile 1 și 2 sunt prezentate aceste arhitecturi, prin care se evidențiază fluxurile de comunicare între actorii.

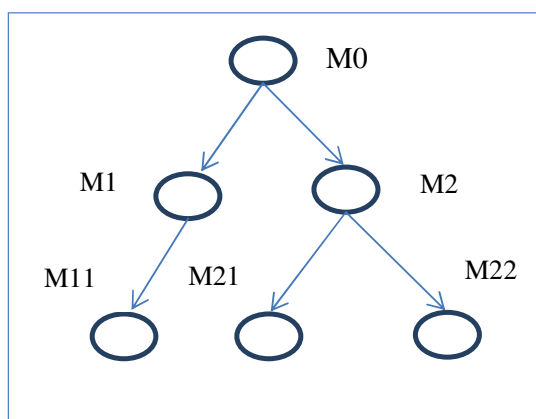

Figura 1. Arborescența arhitecturii

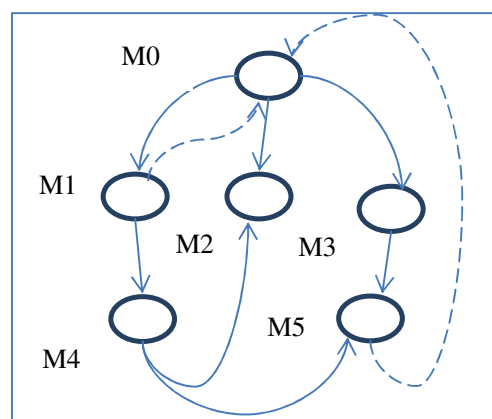

Figura 2. Arhitectură de tip rețea

Analiza aplicațiilor de tip site prin intermediul arhitecturii arborescente reflectă următoarele:

- Existența unei pagini principale – MO, având un nivel maxim de generalitate, de la care utilizatorilor li se oferă accesul către categorii de pagini particularizate, specifice tipologiilor de știri, postări, informații diversificate. Paginile analizate trimit către istoricul etniei în context românesc, suferințele îndurate de comunitatea respectivă (armeni, evrei sau romi), evenimente, publicația reprezentativă;

Figura 3. Comunitatea rușilor lipoveni

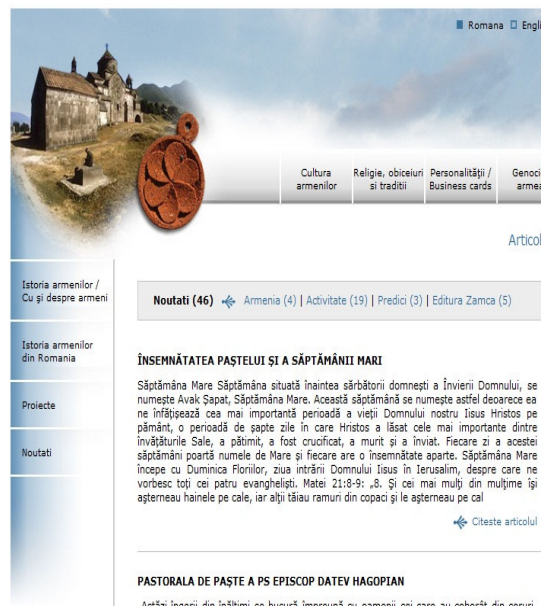

Figura 4. Comunitatea armenilor

- Parcurgerea unui set de etape, ce construiesc un drum în structura arborescentă. Astfel, drumurile MO->M1->M11 și MO->M2->M21 se construiesc în mod dinamic, ca urmare a accesării de către utilizatori a unui element de interes general, urmată de actualizări particularizate; de ex., pe site-ul comunității evreiești, accesarea publicației trimite la o arhiva care deschide publicația în format pdf. pagină cu pagină:

Figura 5. Comunitatea evreiască

Figura 6. Arhiva Realitatea evreiască

3. Multimedia, suport al comunicării interculturale

Utilizarea platformelor cu aplicații multimedia¹ pentru definirea actului de comunicare interculturală pentru prelucrarea conținutului având forme multiple. Portalurile și platformele de dezvoltare pentru bloguri și site-uri, dar și sistemele de management al conținutului² integrează elemente de tip *plugin* prin care se procesează fluxuri de tip sunet, animație și imagine. Integrarea Adobe Flash Player prin pluginuri specializate constituie o facilitate a tuturor platformelor de dezvoltare pentru pagini interactive, ce au ca obiectiv diseminarea informației sub formă de film către utilizatori. Se evidențiază funcționalitățile descrise în limbaje de marcare de tip HTML de constituire de legături între filmele Flash și rețelele de socializare Twitter sau Facebook, prin care se realizează compunerea funcțiilor multimedia din resurse distincte și accesibilizarea lor dintr-un singur punct al aplicației utilizator. Adobe Flash Player se utilizează atât pe calculatoare, cât și pe dispozitivele mobile de tip tabletă sau smartphone. În figura 7 este prezentată o imagine a portalului romanathan.ro, în care se includ elemente de tip imagine și film Flash.

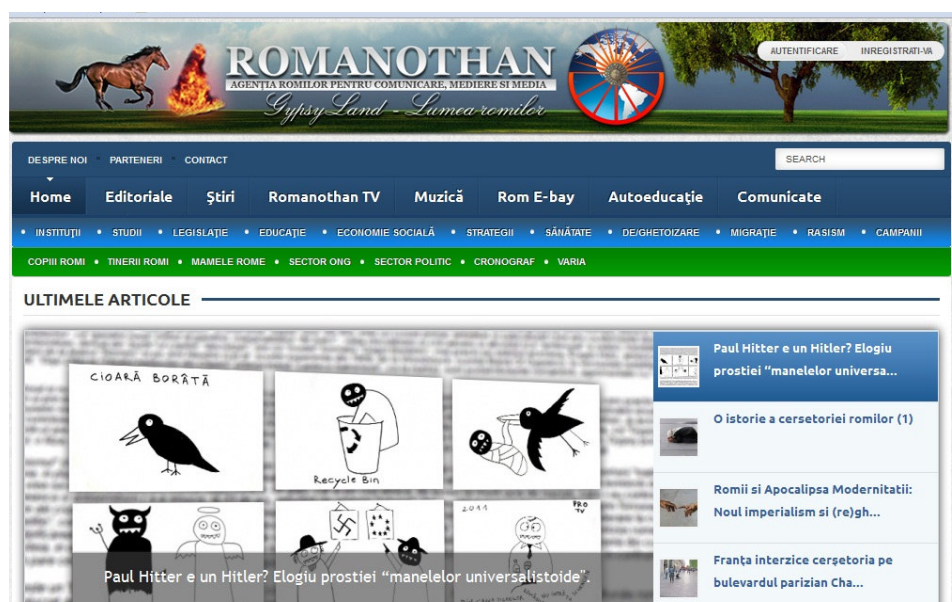

Figura 7. Romanathan.ro – portal intercultural multimedia

4. Construirea de semnificații socio-culturale prin noile media

Structura tematică a discursurilor investigate reiterează organizarea discursului identitar de la nivelul „vechilor media”, analizat în (Floria,2012): *tematica etno-identitară*, *tematica istorică*, *cea a interculturalității* (articole referitoare la strategiile de preservare a identității culturale, pe de o parte, dar și de integrare culturală), *tematica religioasă* (marcă identitară importantă pentru evrei, lipoveni – ortodocși de rit vechi, și armeni), în sfârșit, o *temă comunitară* („Moșteniri ale culturii evreiești”, spre exemplu, sunt reprezentate de „Informații despre fundație”, „Arhiva comunității”, „Traseul moștenirii evreiești”,

¹ <http://mashable.com/2007/07/27/50-wordpress-plugins-for-multimedia/>

² <http://en.support.wordpress.com/media/>

„Personalități”, „Muze, Colecții, Obiecte”, „Activități voluntare, Contribuții”, „Secțiune rezervată membrilor fundației”, „Contribuții”).

Făcând observația că minoritatea romă se aglutinează mai greu ca o comunitate omogenă (căutarea cu tema „comunitatea romă” pe un motor de căutare nu a generat site-ul unei comunități, ca în cazul celorlalte etnii discutate), propunem privire comparativă asupra identității (discursive) a două categorii de actori interculturali, una caracterizată de trăsătura /+ comunitate/ (categorie în care includem armenii, evreii, lipovenii) și o alta caracterizată de trăsătura /-comunitate/ (categorie în care includem minoritatea romă). Cele două categorii sunt structurate la nivelul noilor media, ca și al vechilor media, pe baza următorului sistem de opoziții (Floria, 2012):

Trăsătura /- comunitate/ Discursul rom	Trăsătura /+ comunitate/ Discursul armenesc, evreiesc, lipovenesc
nomad	sedentar
centrifug	centripet
oral	scris
fragmentar	unitar

Figura 8. Discursul intercultural la nivelul noilor media

După cum am arătat în (Floria, 2012), sistemele de opoziții *nomad vs sedentar* și *centrifug vs centripet* sunt definite în raport cu teritoriul actual pe care îl ocupă aceste grupuri etnice, organizate în anumite cazuri ca o comunitate. Relația *centrifug vs centripet* este structurată în sensul conceptelor *sociofug vs sociopet* din sfera proxemicii, unde se descriu spații (culturale) sociopete, care favorizează reunirea persoanelor și, deci, comunicarea și spații sociofuge, care generează un efect invers. În ceea ce privește opoziția *unitar vs fragmentar*, trebuie menționat efortul de a defini și a menține o identitate etnică bine conturată, prin practicarea religiei specifice pentru fiecare din comunitățile discutate și utilizarea unui cod lingvistic fixat în scris, cu circulație în interiorul comunității, care se deosebește de situația înregistrată de etnia romă, percepută cel mai adesea ca *alteritate*, dar care încearcă să se afirme ca identitate, inclusiv în spațiul comunicațional alternativ al noilor media.

Bibliografie:

- Balaban, Delia, Iancu, Ioana, Meza, Radu (coord.), *PR, publicitate si new-media*, Editura Tritonic, București, 2009
- Beciu, Camelia, *Sociologia comunicării și a spațiului public*, Polirom, Iași, 2011
- Cabin, Philippe, Dortier, Jean-François (coord.), *Comunicarea*, Editura Polirom, Iași, 2010
- Charaudeau, Patrick, *Le discours d'information médiatique. La construction du miroir social*, Nathan, Paris, 1997
- Cișmaru, Diana-Maria, *Social media și managementul reputației*, București, Tritonic, 2012
- Collazos, César A., Granollers, Toni, Gil, Rosa, Guerrero, Luis A., Ochoa, Sergio F. , “Multicultural aspects in HCI-curricula”, in *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2 (2010), <http://users.dcc.uchile.cl/~luguerre/papers/WCES-10a.pdf>

- Eden, Amnon H., Mens, Tom, "Measuring Software Flexibility" , *IEE Software*, Vol. 153, No. 3 (Jun. 2006), pp. 113–126, London, UK: The Institution of Engineering and Technology, http://www.eden-study.org/articles/2006/measuring-sw-flexibility_ieesw.pdf
- Ferréol, Gilles, Jucquois, Guy (coord.), *Dicționarul alterității și al simbolurilor interculturale*, Iași, Editura Polirom, 2005
- Gavreliuc, Alin, *Psihologie interculturală*, Iași, Editura Polirom, 2006;
- Guțu, Dorina, *New Media*, București, Tritonic 2007
- Iacob, Luminița Mihaela, *Etnopsihologie și imagologie: sinteze și cercetări*, Iași, Editura Polirom, 2003
- Floria, Florinela, „Comunicare etnică și discurs mediatic”, in Silvia Grossu (coord.), *Mass-media: între document și interpretare. Studii și cercetări de istorie a presei*, Centrul Editorial-Poligrafic USM, Chișinău, 2012
- Kellner, Douglas, *Cultura media*, Iași, Institutul European, 2001
- Landowski, Eric, *Présences de l'autre. Essais de socio-sémiotique II*, Paris, Presses Universitaires de France, 1997
- McQuail, Denis, Windahl, Swen, [Modele ale comunicării pentru studiul comunicării de masă](#), Editura comunicare.ro, București, 2004
- Mucchielli, Alex, *La nouvelle communication*, Paris, Armand Colin, 2000
- Mucchielli, Alex, Corbalan, Jean-Antoine, Ferrandez, Valérie, *Teoria proceselor de comunicare*, Institutul European, Iași, 2006

Webografie:

<http://www.armeni.ro/ro/>

<http://www.araratonline.com/>

<http://www.crlr.ro/>

<http://zorile.ro/ro/>

<http://www.romanicriss.org/>

<http://www.romanothan.ro/>

<http://www.romanianjewish.org/ro/>

http://www.romanianjewish.org/ro/realitatea_evreiasca_01.html

<http://www.vocearomilor.ro/> .